

РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.147:811.111

Світлана Ачкасова

Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

ORCID ID 0000-0001-7233-0189

DOI 10.24139/2312-5993/2017.05/194-205

ЯКІСТЬ, МОНІТОРИНГ ТА ПЕРІОДИЧНІСТЬ ПЕРЕГЛЯДУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті обґрунтовано підходи до оцінки якості, моніторингу й періодичності освітніх програм у вищому навчальному закладі при реалізації системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Підкреслена необхідність реалізації студентоцентрованого і компетентнісного підходів при розробці програм та здійсненні моніторингу якості вищої освіти. Визначено вимоги до експертів у процесі залучення для оцінки моніторингу й перегляду освітніх програм, підходи до оцінки їхньої якості та визначено, що пріоритетними періодами перегляду освітніх програм є рік і необхідність перегляду за результатами моніторингу. Одержані результати нададуть змогу сформуванню власних підходів закладам вищої освіти щодо оцінки якості, моніторингу й періодичності освітніх програм.

Ключові слова: заклад вищої освіти, освітня програма, система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, якість освітніх програм, моніторинг освітніх програм.

Постановка проблеми. В умовах інтеграції системи вищої освіти України у світовий освітній простір одним із найактуальніших завдань є формування дієвих механізмів та підходів до забезпечення її якості. При розробці та оцінці якості й моніторингу освітніх програм використовують інструменти, які недостатньо враховують зворотній зв'язок (студентоцентрований підхід), що є важливою складовою для європейських країн. Тому реалізація студентоцентрованого підходу, побудова освітніх програм на основі компетентнісного підходу та результатів навчання, забезпечення якості вищої освіти є вагомим приводом для дослідження питання якості, моніторингу та періодичності перегляду освітніх програм у вищому навчальному закладі та визначає його актуальність.

Аналіз актуальних досліджень. Широке коло питань щодо узагальнення підходів та найкращих практик формування освітніх програм досліджували такі науковці, як: Г. Красильникова [3], Н. Пасічник [5], О. Полотай [11], Ю. Ракшевич [14] та ін. Однак, недостатньо розробленими залишаються питання обґрунтування підходів до оцінки якості, моніторингу та періодичності освітніх програм у вищому навчальному закладі при реалізації системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Метою статті є узагальнення підходів до оцінки якості, моніторингу та періодичності освітніх програм у вищому навчальному закладі при реалізації системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Методи дослідження. Наукові методи аналізу, синтезу й порівняння були використані для провеення аналізу підходів до оцінки якості, моніторингу та періодичності освітніх програм у вищому навчальному закладі при реалізації системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Під якістю освіти слід розуміти ступінь відповідності характеристик продукту (послуг) навчальної діяльності певним або очікуваним потребам учасників освітнього процесу. Функціонування системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти є обов'язковою умовою для вищих навчальних закладів. Системою передбачені процедури та заходи, які визначено в Законі України «Про вищу освіту» [13], відповідно до нього, вищий навчальний заклад уповноважений визначати принципи та процедури щодо забезпечення якості вищої освіти; здійснювати моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм; щороку проводити оцінювання всіх учасників навчального процесу, а також оприлюднювати результати на офіційному веб-сайті закладу, інформаційних стендах та будь-якими іншими способами; забезпечувати підвищення кваліфікації викладачів (наукових та науково-педагогічних працівників); задовольняти потребу в необхідних ресурсах для організації освітнього процесу, включаючи самостійну роботу студентів, за кожною освітньою програмою; гарантувати наявність інформаційних систем з метою ефективної організації освітнього процесу; забезпечувати публічність інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; нести відповідальність за ефективність системи запобігання й виявлення академічного плагіату в наукових дослідженнях учасників навчального процесу.

Освітня програма представляє собою систему освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що окреслює вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, список навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, що необхідні для виконання цієї програми, а також компетентності, якими має оволодіти студент відповідного ступеня вищої освіти [13]. Таким чином, освітня програма є однією з головних складових навчального процесу, а оцінка її якості визначає рівень компетентності викладачів та освіченості студентів, що в майбутньому вплине на рівень їх професійності й затребуваності на ринку праці.

Відповідно до складових системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні, навчальний заклад зобов'язаний оцінювати якість освітньої діяльності та вищої освіти. Відповідно до стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG), Європейських стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти у вищому навчальному закладі доцільно проводити систематичний моніторинг, перегляд і оновлення освітніх програм з метою гарантування належного рівня надання послуг у галузі освіти і створення сприятливого та

ефективного навчального середовища для споживачів послуг вищої освіти. Це передбачає оцінювання таких елементів [17]: змісту програми відповідно до останніх досліджень у даній галузі знань, гарантуючи, що програма відповідає сучасним вимогам; потреб суспільства, що постійно змінюються; академічного навантаження студентів, їх успіхів і закінчення освітньої програми; ефективності процесу оцінювання студентів; сподівань, потреб і задоволення студентів стосовно програми; навчальної атмосфери і послуг з підтримки студентів, а також їх відповідність цілям програми.

У процесі регулярного перегляду та оновлення програм беруть участь всі зацікавлені особи (стейкхолдери) у межах закладу, включаючи студентів і персонал, а також таких зовнішніх стейкхолдерів, як працедавці та зовнішні партнери закладу, роботодавці та інших стейкхолдерів. Характеристики оновленої програми публікують [18]. Процедура оцінки, моніторингу та перегляду освітніх програм визначається навчальним закладом самостійно, відповідно до його потреб.

Отже, з огляду на існуючі положення в європейській освіті, важливими аспектами забезпечення її якості є: повний, систематичний, прозорий та об'єктивний характер моніторингу якості освіти, що висуває досі не вирішені завдання щодо використання європейських стандартів якості.

Одним із головних критеріїв при оцінці навчальних закладів є наявність студентоцентрованого та компетентнісного підходів, які є основоположними принципами болонських реформ у вищій освіті. Студентоцентризм як принцип академічної культури передбачає першочергове урахування інтересів та потреб студентів, залучення їх до управління якістю вищої освіти і відсутність реального зворотного зв'язку з основними учасниками освітнього процесу [3]. Компетентнісний підхід орієнтує на побудову навчального процесу згідно з результатом освіти: у навчальну програму чи курс спочатку закладаються виразні й зіставні параметри опису того, що студент буде знати і вміти після закінчення закладу.

Орієнтування на європейські стандарти і рекомендації з метою забезпечення якості у вищій освіті неможливе без урахування потенційних можливостей. Цілком погоджуємося з Л. В. Вікторовою [1] в тому, що Україна обов'язково має долучитися до Європейської мережі гарантування якості вищої освіти (система ENQA). Важливим елементом цієї системи є зосередженість контролю якості на контролі знань студентів та особливо випускників, визначаючи їхню компетентність і спроможність задовольняти вимоги ринку праці, що передбачає й можливість зовнішньої оцінки, а не лише на контролі навчального процесу, науково-методичного забезпечення, кадрів, матеріальної бази тощо.

Система зовнішньої оцінки може бути підтримана такими європейськими агенціями із забезпечення якості надання вищої освіти навчальними закладами, як: Європейською мережею із забезпечення якості

вищої освіти (ENQA), Європейською асоціацією університетів (EUA) та Європейською асоціацією вищих навчальних закладів (EURASHE). Така система дає змогу оцінювати навчальні програми закордоном відповідно до загальних критеріїв для вищих навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України.

Указані європейські агенції із забезпечення якості надання вищої освіти навчальними закладами розробили спільні орієнтири щодо забезпечення якості для всіх європейських країн-учасниць Болонського процесу і прийняли стандарти у цій сфері, зорієнтовані на внутрішнє забезпечення якості вищої освіти й забезпечення якості в діяльності агенцій із зовнішнього забезпечення якості [1].

Серед більшості європейських країн-учасниць Болонського процесу з рівневою системою вищої освіти розробляються освітні програми академічного та професійного видів. Характерною рисою академічних програм є підготовка випускників до дослідницько-наукової діяльності, у той час як у межах професійної програми підготовка сфокусована на практичній, прикладній професійній діяльності. Такий поділ існує здебільшого на рівні програм бакалаврату, а в деяких країнах поширюється й на програми вищого рівня.

Концепція проекту Tuning [2] визначає такі критерії якості при розробці та реалізації освітніх програм, які гарантують відповідність цілей, що означає доречність обраних цілей, облік очікувань студентів, викладачів, роботодавців, а також більш широких вимог болонського процесу та відповідність цілям, що має гарантувати можливість досягнення заявлених цілей за допомогою програми.

Відповідно до проекту Tuning, підвищення якості програм розглядається як докладання безперервних зусиль, спрямованих на вдосконалення структури та змісту програм, їх запровадження й реалізацію. Серед базових принципів, на яких заснована реалізація процесу підвищення якості освітніх програм, виділяють такі: забезпеченість ресурсами; визначення затребуваності програми; виявлення відповідних профілю програми результатів навчання в термінах компетенцій; повний і чіткий опис кваліфікаційного профілю програми; коректний розподіл кредитів за структурними одиницями програми; вибір методів навчання й оцінки, відповідних цілям програми.

Контроль та перевірка ефективності навчальної програми виконується за наявності системи оцінки навчального процесу. До заходів з контролю за реалізацією навчальної програми відносять методичний збір і аналіз статистичних даних за такими провідними показниками, як: відсоток студентів, які успішно здають іспити; відсоток випускників, які працевлаштовані або мають намір перейти на наступний рівень освіти; кількість зарахованих студентів; оцінка задоволеності студентів умовами,

процесом і результатами навчання; відгуки від організацій-партнерів тощо. Заклади вищої освіти повинні проводити моніторинг і періодичний перегляд програм із метою забезпечення їхньої відповідності потребам студентів, суспільства та працедавців.

Як було зазначено вище, для розроблення, моніторингу та перегляду освітніх програм доцільно залучати всіх учасників (стейкхолдерів) у межах закладу, включаючи студентів і персонал, а також таких зовнішніх стейкхолдерів, як працедавці та зовнішні партнери закладу, роботодавці та інших стейкхолдерів. У межах цього процесу вони виступатимуть у якості експертів, а отже необхідно враховувати вимоги до них, з огляду на те, що їх думки суттєво вплинуть на зміст освітньої програми. Цілком погоджуємося з С. А. Свіжевською, яка виокремила вимоги до експертів, серед яких [17]: постійна вимога до експертів володіти належними вміннями та знаннями для виконання своїх завдань; ретельний підбір експертів; проведення навчання для експертів або належних інструктажів; залучення міжнародних експертів; участь студентів; гарантія повноти й достовірності інформації у якості отриманих результатів та висновків експертної оцінки; використання певної моделі перевірки: самооцінка – відвідання закладу – складання проекту звіту про перевірку – публікація звіту – подальші заходи; визнання важливості політики навчального закладу щодо усунення недоліків, а також подальшого вдосконалення його роботи, яка є базовим елементом процесу забезпечення якості.

Вищі навчальні заклади мають використовувати моніторинг як інструмент збору, обробки, зберігання й розповсюдження об'єктивної та актуальної інформації про діяльність системи освіти для прийняття стратегічних управлінських рішень щодо задоволення якістю вищої освіти всіх зацікавлених сторін та постійного її покращення [3]. У процесі моніторингу освітньої програми можна зрозуміти, чи досягається мета освітнього процесу, чи існує позитивна динаміка в розвитку здобувачів вищої освіти в порівнянні з попередніми дослідженнями, чи відповідає рівень складності навчального матеріалу можливостям студентів, чи існують передумови для підвищення компетентності викладачів.

Моніторинг спрямований на безперервне вдосконалення програм. Саме тому особливу увагу слід приділити цьому процесу. Так, В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова виокремили чотири етапи процесу моніторингу й удосконалення освітньої програми при її реалізації [16]. На першому етапі відбувається реалізація освітньої програми та її компонентів відповідно до чіткої структури та прозорого плану впровадження. Наступним кроком виникає необхідність у проведенні моніторингу програми та її компонентів шляхом опитування студентів і працівників з метою оцінювання якості викладання, навчання й оцінювання, а також вихідної інформації відповідно до показника

успішності, використовуючи контрольний перелік запитань проекту Tuning для оцінки навчального плану. На третьому етапі використовують системи зворотного та прямого зв'язку для аналізу результатів оцінювання та очікуваних розробок у предметній області з урахуванням потреб суспільства та наукового середовища. Завершальною стадією моніторингу освітньої програми є використання отриманої інформації для вдосконалення програми в цілому та її компонентів.

На думку Г. В. Красильникової, серед підходів до оцінки якості освітніх програм слід виокремити [3]: відповідність змісту освітніх програм стандартам вищої освіти за спеціальністю; відповідність освітньої програми Національній та галузевій рамкам кваліфікацій; відповідність освітньої програми формі Tuning; формування результатів навчання в термінах компетентностей, що надасть змогу найкращого працевлаштування випускників; формування змісту кваліфікацій і структури на компетентнісній основі; щорічний перегляд програм на основі потреб ринку праці та незалежна акредитація освітніх програм.

Доповнюючи ці підходи до оцінки якості освітніх програм, доцільно віднести аналіз освітніх програм відповідно до існуючих у європейських країнах, оскільки для більшої кількості спеціальностей розроблено й уніфіковано відповідні освітні програми, що передбачають відповідність програмних компетентностей та програмних результатів навчання запитам роботодавців, що дозволить визначити відповідність вимогам ринку праці.

Наприклад, при розробленні та моніторингу освітніх програм на основі студентоцентрованого й компетентнісного підходів, доцільно врахувати результати аналізу 6 000 запитів роботодавців, які надали такі результати. Для всіх спеціальностей університету виокремлено 5 особистісних топ-компетентностей: комунікабельність; відповідальність; організаційні здібності; уважність; спрямованість на кінцевий результат. Серед професійних компетентностей на перших місцях стоять володіння ІТ-технологіями, у тому числі спеціальними пакетами програм, мовна грамотність і вільне володіння іноземною мовою. На формування у студентів зазначених компетентностей має бути спрямований навчальний процес в університеті, що має знайти відображення в освітніх програмах [12].

Для з'ясування періодичності перегляду освітніх програм у вищих навчальних закладах проведено аналіз існуючих у закладах вищої освіти документів, що спрямовані на запровадження системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти щодо зазначених у них термінів періодичності перегляду.

У табл. 1 наведено періодичність перегляду освітніх програм у вищих навчальних закладах України.

**Періодичність перегляду освітніх програм
у вищих навчальних закладах України**

Назва ВНЗ	Періодичність перегляду	Документ	Джерело
ДВНЗ «Криворізький національний університет»	За результатами моніторингу	Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти	[8]
Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна	Щорічно	Наказ ректора від 07.10.2016 року про введення в дію положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти	[4]
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	Щорічно	Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти	[7]
Одеський національний економічний університет	За результатами моніторингу	Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти	[6]
Одеський національний політехнічний університет	Щорічно	Рішення Вченої ради про визначення системи та затвердження процедури внутрішнього забезпечення якості вищої освіти від 31.05.2016 року	[15]
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля	Кожні п'ять років та за необхідності їх коригування	Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти	[10]
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	За результатами моніторингу	Проект Положення про систему забезпечення якості вищої освіти (систему внутрішнього забезпечення якості)	[9]

З табл. 1 видно, що перегляд освітніх програм у вищих навчальних закладах України відбувається за такою періодичністю: щорічно, за результатами моніторингу (не рідше 1 року) та кожні п'ять років. З семи обраних закладів щорічно переглядають освітні програми: Одеський національний політехнічний університет, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту та Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка; за результатами моніторингу – Одеський національний економічний університет, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Криворізький національний університет; кожні п'ять років – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля.

Отже, найбільш пріоритетними періодами перегляду освітніх програм є рік та необхідність перегляду за результатами моніторингу. Слід відмітити, що від періодичності перегляду освітніх програм залежить їх релевантність, і, як зазначалося раніше, зміст програми має відповідати останнім дослідженням у даній галузі знань та гарантувати відповідність до вимог сучасності. Таким чином, на думку автора, освітня програма має переглядатися не рідше одного разу на рік.

Висновки. Отже, у статті обґрунтовано підходи до оцінки якості, моніторингу та періодичності освітніх програм у вищому навчальному закладі при реалізації системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Розглянуто європейський досвід реалізації, оцінки й оновлення освітніх програм у вищому навчальному закладі на основі студентоцентрованого та компетентнісного підходів. Визначено вимоги до експертів у процесі залучення для оцінки моніторингу та перегляду освітніх програм, підходи до оцінки їхньої якості й визначено, що пріоритетними періодами перегляду освітніх програм є рік та необхідність перегляду за результатами моніторингу. Одержані результати нададуть змогу сформувати власні підходи закладам вищої освіти щодо оцінки якості, моніторингу й періодичності освітніх програм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікторова Л. В. Педагогічна складова забезпечення якості іншомовної освіти / Л. В. Вікторова // Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 116. – С. 34–42.
2. Гармонізація освітніх структур в Європі. Внесок університетів у Болонський процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf
3. Красильникова Г. В. Моніторинг якості професійної підготовки інженерів швейної галузі у вищому навчальному закладі : теоретичні та методичні засади : монографія / Г. В. Красильникова ; за наук. ред. Л. Б. Лук'янової. – Хмельницький : ХНУ, 2015. – 543 с.
4. Наказ ректора Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна від 07.10.2016 року про введення в дію положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://diit.edu.ua/files/documents/Decisions_about_education_system.pdf.
5. Пасічник Н. О. Моніторинг якості освіти на міжнародному рівні (індикатори освіти ОЕСР 2014 року) / Н. О. Пасічник, Р. Я. Ріжняк // Наукові записки КДПУ. – Серія : Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 141 (1). – Ч. 1. – С. 67–70.
6. Положення про забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Одеському національному економічному університеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://oneu.edu.ua/pages/univer/files/pubinfo/-polozh/polozh_quality_oneu.pdf.
7. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ddpu.drohobych.net/wp-content/uploads/2016/11/polozhennya-pro-systemu-vnutrishnogo-zabezpechennya-yakosti-vyshhoji-osvity-u-ddpu-im-i.franka.pdf>.

8. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у ДВНЗ «Криворізький національний університет» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://knu.edu.ua/uploads/files/resursi/normativ/polozh_yakyst.pdf.

9. Положення про систему забезпечення якості вищої освіти (систему внутрішнього забезпечення якості) Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2015-04-29/proekt.pdf>.

10. Положення про систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://snu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/Polozhennya-pro-systemu-zabezpechennya-yakosti-osvitnoyi-diyalnosti-SNU-im.-V.Dalya.pdf>.

11. Полотай О. І. Освітні проекти і програми в українському суспільстві: інформаційна безпека та перспективи розвитку / О. І. Полотай, Р. О. Гриник // Підприємництво і торгівля. – 2016. – Вип. 20. – С. 36–41.

12. Пономаренко В. С. Звіт ректора Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за 2016 рік та завдання на наступний рік / В. С. Пономаренко ; укладено автором. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 136 с.

13. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

14. Ракшевич Ю. Компетентнісний підхід у побудові освітніх програм [Електронний ресурс] / Ю. Ракшевич. – Режим доступу :

http://lawfaculty.chnu.-edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/Competence_Approach_Rashkevych_Nov.2014-1.pdf.

15. Рішення Вченої ради Одеського національного політехнічного університету про визначення системи та затвердження процедури внутрішнього забезпечення якості вищої освіти від 31.05.2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://ouu.ua/upload/files/svzyavo.pdf>.

16. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова / за ред. В. Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

17. Свіжевська С. А. Експертиза якості освіти: європейський підхід до оптимізації критеріїв акредитації у ВНЗ України / С. А. Свіжевська // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди» : зб. наук. праць. – К. : Гнозес, 2013. – Вип. 31. – Тем. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – С. 460–468.

18. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К. : CS Ltd., 2015. – 32 p.

REFERENCES

1. Viktorova, L. V. (2014). Pedahohichna skladova zabezpechennia yakosti inshomovnoi osviti [Educational component of foreign language education quality assurance]. *Pedahohichni nauky*, 116, 34–42. [in Ukrainian].

2. *Harmonizatsiia osvitykh struktur v Yevropi. Vnesok universytetiv u Bolonskyi protses. [The harmonization of educational structures in Europe. The contribution of universities in Bologna process]*. Retrieved from: http://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf. [in Ukrainian].

3. Krasilnikova, H. V. (2015). *Monitorinh yakosti profesiinoi pidhotovky inzheneriv shveinoi haluzi u vishchomu navchalnomu zakladi: teoretychni ta metodychni zasady [Monitoring of garment industry engineers training quality in higher education: theoretical and methodological foundations]*. Hmelnytskii: HNU, 2015. [in Ukrainian].

4. *Nakaz rektora Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu zaliznichnoho transportu imeni akademika V. Lazariana vid 07.10.2016 roku pro vvedennia v diiu polozhennia pro systemu vnutrishnoho zabezpechennia yakosti osvity [The order of rector of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan of 07.10.2016 on the introduction of regulations on internal quality assurance]* (2016). Retrieved from: http://diit.edu.ua/files/documents/Decisions_about_education_system.pdf. [in Ukrainian].

5. Pasichnyk, N. O., Rizhniak, R. Y. (2015). Monitorinh yakosti osvity na mizhnarodnomu rivni (indykatory osvity OESR 2014 roku) [Monitoring of the quality of education at the international level (OECD Education Indicators 2014 year)]. *Naukovi zapiski KDPU. Seriya: Pedagogichni nauky*, 141 (1), 67–70. [in Ukrainian].

6. *Polozhennia pro zabezpechennia yakosti osvitnoi diialnosti ta yakosti vyshchoi osvity v Odeskomu natsionalnomu ekonomichnomu universyteti [Regulations on education quality assurance and quality of higher education in the Odessa National Economic University]* (2016). Retrieved from: http://oneu.edu.ua/pages/univer/files/pubinfo/-polozh/polozh_quality_oneu.pdf. [in Ukrainian].

7. *Polozhennia pro systemu vnutrishnoho zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity u Drohobyskomu derzhavnomu pedagogichnomu universyteti imeni Ivana Franka [Regulations on internal quality assurance in Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University]* (2016). Retrieved from: <http://ddpu.drohobych.net/wp-content/uploads/2016/11/polozhennya-pro-systemu-vnutrishnogo-zabezpechennya-yakosti-vyshchoi-osvity-u-ddpu-im.-i.franka.pdf>. [in Ukrainian].

8. *Polozhennia pro systemu vnutrishnoho zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity u DVNZ "Kryvorizkyi natsionalnyi universytet" [Regulations on internal quality assurance in "Kryvyi Rih National University"]* (2015). Retrieved from: http://knu.edu.ua/uploads/files/resursi/normativ/polozh_yakyst.pdf. [in Ukrainian].

9. *Polozhennia pro systemu zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity (systemu vnutrishnoho zabezpechennia yakosti) Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina [Regulations on system of quality assurance (internal quality assurance) in V. N. Karazin Kharkiv National University]* (2015). Retrieved from: <http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2015-04-29/proekt.pdf>. [in Ukrainian].

10. *Polozhennia pro systemu zabezpechennia yakosti osvitnoi diialnosti ta yakosti vyshchoi osvity Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia [The provisions of the education quality assurance system and quality of higher education at East Ukrainian National University of Vladimir Dal]* (2017). Retrieved from: <http://snu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/Polozhennya-pro-systemu-zabezpechennya-yakosti-osvitnoyi-diyalnosti-SNU-im.-V.Dalya.pdf>. [in Ukrainian].

11. Polotai, O. I., Grinik, R. O. (2016). Osvitni proekty i prohramy v ukrainskomu suspilstvi: informatsiina bezpeka ta perspektyvy rozvytku [Educational projects and programs in Ukrainian society, information security and development prospects]. *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, 20, 36–41. [in Ukrainian].

12. Ponomarenko, V. S. (2017). *Zvit rektora Harkivskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu imeni Semena Kuznetsia za 2016 rik ta zavdannia na nastupnyi rik [The Report of Rector of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics for 2016 and tasks for the next year]*. Kharkiv: HNEU im. S. Kuznetsia. [in Ukrainian].

13. *Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" vid 01.07.2014 r. № 1556-VII. [Law of Ukraine "Of higher education" of 07.01.2014 p. Number 1556-VII]. Ukrainian government.* Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [in Ukrainian].

14. Rakshevich, Yu. (2014). *Kompetentnisnyi pidkhid u pobudovi osvitnikh prohran [Competence approach in building educational programs]*. Retrieved from: http://lawfaculty.chnu.-edu.ua/wpcontent/uploads/2016/11/Competence_Approach_-Rashkevych_Nov.2014-1.pdf. [in Ukrainian].

15. *Rishennia Vchenoi rady Odeskoho natsionalnoho politekhnichnoho universytetu pro vyznachennia systemi ta zatverdzhennia protsedury vnutrishnoho zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity vid 31.05.2016 roku [The decision of the Academic Council of Odessa National Polytechnic University of the definition and approval procedures for internal quality assurance of 31.05.2016]* (2016). Retrieved from : <http://opu.ua/upload/files/svzyavo.pdf>. [in Ukrainian].

16. Zakharchenko, V. M., Luhovyi, V. I., Rashkevich, Yu. M., Talanova Zh. V. *Rozroblennia osvitnikh prohran [Development of educational programs]*. K.: DP "NVC "Prioritety". [in Ukrainian].

17. Svizhevska, S. A. (2013). *Ekspertyza yakosti osvity: yevropeyskyi pidkhid do optymizatsii kryteriiv akredytatsii u VNZ Ukrainy [Expertise of Education Quality: European approach to optimization criteria for accreditation in higher education in Ukraine]. Humanitarnij visnik DVNZ "Pereyaslav-Khmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet im. Hryhoriia Skovorodi": zb. nauk. prats. Tem. vyp. "Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru", 460–468.* K.: Hnozes, 31. [in Ukrainian].

18. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)* (2015). K.: CS Ltd., 32.

РЕЗЮМЕ

Ачкасова Светлана. Качество, мониторинг и периодичность пересмотра образовательных программ в высшем учебном заведении.

В статье обоснованы подходы к оценке качества, мониторингу и периодичности пересмотра образовательных программ в высшем учебном заведении при реализации системы внутреннего обеспечения качества высшего образования. Подчеркнута необходимость реализации студентоцентрированного и компетентностного подходов при разработке программ и осуществлении мониторинга качества высшего образования. Определены требования к экспертам в процессе привлечения для оценки мониторинга и периодичности пересмотра образовательных программ, подходы к оценке их качества и определено, что приоритетными периодами пересмотра образовательных программ является год и необходимость пересмотра по результатам мониторинга. Полученные результаты дадут возможность сформировать учреждениям высшего образования собственные подходы для оценки качества, мониторинга и периодичности пересмотра образовательных программ.

Ключевые слова: учреждение высшего образования, образовательная программа, система внутреннего обеспечения качества высшего образования, качество образовательных программ, мониторинг образовательных программ.

SUMMARY

Achkasova Svitlana. Quality monitoring and periodical revision of educational programs in higher education.

In terms of integration of higher education in Ukraine in the global educational environment one of the most important tasks is to develop effective mechanisms and approaches to ensure its quality. In developing and assessing and monitoring of the quality of

educational programs the tools that do not take into account feedback (student-centered approach), which is an important component of European countries, are used. Therefore, the implementation of student-centered approach, building educational programs based on competency approach and learning outcomes, quality assurance is an important reason to study the issue of quality, monitoring, frequency of review of educational programs in higher education and this determines its relevance.

The article is aimed at generalizing approaches to quality assessment, monitoring and periodical revision of educational programs in higher education institutions when implementing system of internal quality assurance of higher education.

Scientific methods of analysis, synthesis and comparison were used for the analysis of approaches to quality assessment, monitoring, frequency of revision of programs in higher school when implementing internal quality assurance.

The article reveals approaches to quality assessment, monitoring and periodicity of educational programs in higher education institutions when implementing system of internal quality assurance of higher education.

In order to find out the frequency of revision of educational programs in universities were analyzed existing higher education documents aimed at introducing a system of internal higher education quality assurance in the defined frequency terms.

The paper has identified the requirements to experts who evaluate, monitor and review educational programs, approaches to their quality assessment and determined that the priority of educational program revision period is a year and the need to review the results of monitoring. The European experience of implementing, evaluating and updating educational programs in higher education institutions on the basis of competence and student-centred approaches defined by the project Tuning have been considered. The results will have to form their own approaches of higher education institutions to quality assessment, monitoring and periodical revision of educational programs.

Key words: *institution of higher education, educational program, system of internal higher education quality assurance, quality of educational programs, monitoring of educational programs.*

УДК 378+78+37.091.31-059.1

Наталія Білова

Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ORCID ID 0000-0001-7147-2433

DOI 10.24139/2312-5993/2017.05/205-217

МОДЕРНІЗАЦІЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ НА ЗАСАДАХ АВТОНОМНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядається проблема впровадження автономного навчання в систему підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищій школі; уточнюється поняття автономного навчання, виявляються педагогічні тенденції, специфіка і принципи засади автономного навчання стосовно освоєння мистецьких дисциплін, обґрунтовуються провідні підходи (посилення особистісної спрямованості навчального процесу, компетентнісний, аксіологічний та акмеологічний), педагогічні умови (зміна ролі викладача в організації самостійної діяльності студента, критично-оцінне спрямування навчального процесу, активізація творчих засад учіння на основі посилення зв'язку з практикою) та методи їх реалізації.

Ключові слова: *автономне навчання, мистецька освіта, студенти.*